

מבט על, גיליון 325, 20 במארס 2012

הבחירות המקדימות לנשיאות ארצות הברית במפלגה הרפובליקנית: לקחים עבור מדינת ישראל

עודד ערן ואואן אלטרמן

הבחירות המקדימות לנשיאות ארצות הברית במפלגה הרפובליקנית עברו נקודת מפנה נוספת בשבוע שעבר, עת המוביל בהתמודדות, מיט רומני, ניצח בקלות בבחירות שהתקיימו באילינוי. למרות נצחונו של המועמד השמרן ריק סנטורום בבחירות המקדימות בלואיזיאנה, רומני צפוי לזכות במועמדות המפלגה הרפובליקנית לנשיאות, לאחר מערכת בחירות שנמשכת זמן ארוך יותר מהצפוי. נשאלת השאלה: אילו לקחים צריכים מנהיגי ישראל להפיק ממערכת בחירות זו?

התהליך הארוך של בחירת נשיא אמריקני קובע לא רק מי יאכלס את הבית הלבן, אלא גם "ממשש את הדופק" של ציבור הבוחרים. הדיון בסוגיות מדיניות חוץ במערכת בחירות זו מדגים עד כמה השתנה הלך הרוח בקרב הציבור מאז שנת 2008, שבה הנוכחות האמריקנית הצבאית בעיראק עוררה ויכוח סוער. ברק אובמה ביסס את מועמדותו לנשיאות על התנגדותו למלחמה בעיראק, וגיוון מקיין תקף עמדה זו כמעידה על החולשה ועל הליברליזם התרבותי-פוליטי של אובמה. היבטים של המלחמה נגד הטרור – כמו עתיד מחנה המעצר במפרץ גוואנטנאמו – מלאו אף הם תפקיד חשוב במערכת הבחירות ההיא.

מדיניות החוץ לא הייתה הסוגיה המרכזית במערכת הבחירות לנשיאות ארצות הברית בשנת 2008, בפרט לנוכח פרוץ המשבר הפיננסי העולמי בסתיו של אותה שנה. אך המחלוקות בנושא מדיניות החוץ בין המפלגות היו חריפות וציבור הבוחרים התייחס אליהן כרלוונטיות וכחלק מהזהות התרבותית של המועמדים לנשיאות. בוחרים שמרנים תרו אחר מועמדים שנקטו על פי תפיסתם קו פרו-צבאי. הם תפסו עמדה זו ככזו הממצבת אותם לא רק נגד עולם האסלאם, אלא גם נגד הליברליזם הפציפיסטי המנוון המגולם בידי אובמה.

לא נראה כי השמרנים (cultural conservatives) – שערכים חברתיים-שמרנים מנחים אותם – של אביב 2012 מעלים תביעה שכזו. עמדותיהם כפי שבאו לביטוי בעונת הבחירות המקדימות הנוכחית מבוססות על התנגדות לאליטה העסקית (של מיט רומני) הרבה יותר מאשר על תמיכה במדיניות חוץ נצית. מחנה רפובליקני אחר – התומכים הליברטאריאנים של רון פול – נקט קו פעולה הפוך, של התנגדות מוחלטת למלחמות המזרח התיכון. לאחר פריצה ראשונית, מועמדותו של פול הלכה ודעכה, אך אפילו במצב דעיכה זה, המשיך פול להשיג בכמה מן ההתמודדויות למעלה מעשרים אחוזים מקולות המצביעים.

פול הוא בדלן המתנגד לסיוע חוץ אמריקני ולשיתוף הפעולה הצבאי עם ישראל. תומכיו בוודאי אינם תרים אחר מועמד הנוקט עמדה ניצית בנוגע לפוליטיקה של המזרח התיכון. רפובליקנים אחרים דוחים את עמדותיו הקיצוניות של פול. ובכל זאת, גם אם הבוחר הרפובליקני הטיפוסי אינו נמנה עם מחנהו של רון פול, תפיסתו ביחס למדיניות האמריקנית בעולם האסלאמי – השתנו. סקר משותף של חדשות אי.בי.סי והעיתון וושינגטון פוסט העלה ב-2007, כי 85 אחוזים מהרפובליקנים סברו כי המלחמה באפגניסטן הייתה מוצדקת. כיום, הרפובליקנים חלוקים בעניין זה, בעוד 47 אחוזים תומכים במלחמה, 47 אחוזים מתנגדים לה.

בנתיב מסע הבחירות הרפובליקני, הוויכוח השתנה בהתאם. לפני ארבע שנים, רק רון פול הרחיק את עצמו מן הקו הניצי של המפלגה. כיום, הן ריק סנטורום והן ניוט גינגריץ', שני המועמדים

המניפים את שרביט השמרנות במרוץ, העלו שאלות כבדות משקל ביחס למלחמה. אפילו גיגריץ, המחזיק זה שנים בקו נצי בתחום מדיניות החוץ, אמר כי "אנו צפויים להיווכח כי [המשימה באפגניסטן] איננה ניתנת לביצוע". יתרה מכך, ביחס לנוכחות האמריקנית באפגניסטן הוסיף גיגריץ ואמר: "תצטרכו ללמוד איך לחיות את חייכם העלובים בעצמכם... שהרי בוודאי אינכם רוצים ללמוד ממני איך לא לחיות חיים עלובי שכאלה".

המשימה באפגניסטן הייתה בעבר חלק מרכזי במלחמה שהוכרזה נגד הטרור בתקופתו של הנשיא בוש. זניחתה על ידי המפלגה שלו עצמו מהווה התפתחות חשובה. במובן זה, שנת 2012 עשויה להיות השנה שבה נהיה עדים לקץ העידן הניאו-קונסרבטיבי.

במידה רבה, הרוחות החדשות המנשבות בקרב ציבור הבוחרים הרפובליקני ביחס לסוגיות הרחבות יותר בנושא הטרור לא השפיעו על עמדות המועמדים ביחס למדיניות כלפי ישראל, והמועמדים הרפובליקנים לנשיאות ממשיכים למתוח ביקורת על אובמה כמי שאינו תומך מספיק בישראל. רוב המועמדים הרפובליקנים התחרו זה בזה מי תומך בישראל באופן משכנע יותר.

ובכל זאת, עבור ישראל, העמדות החדשות בקרב הרפובליקנים מבשרות על שינוי. במהלך העשור האחרון, פעלה ישראל במרץ להציג את המלחמה בטרור כאינטרס המשותף לה ולארצות הברית. מנהיגיה של ישראל התרגלו להכריז, כדברי ראש הממשלה נתניהו בנאומו לפני הקונגרס בשנת 2011: "אנו ניצבים מאוחדים במלחמה נגד הטרור". חלק מציבור הבוחרים האמריקני הזדהה עם הקביעה הזו, שכן סוגיית הטרור ניצבה במוקד חששות הציבור, ודרך ההתמודדות עם סוגיית הטרור ניצבה בחוד החנית של הדיון הציבורי. בפרט בשנים שלאחר מתקפת ה-11 בספטמבר 2001, חלק ניכר של הציבור האמריקני תמך בתגובה נצית לאסלאם הרדיקאלי; בהקשר זה, צדקה ישראל בכך שמכרה את עצמה כשותפה הטבעית למלחמה זו.

עם זאת, לנוכח השינוי שחל בהלך הרוח הציבורי בארצות הברית, יתכן שהמנטרות נגד הטרור הפכו משומשות ומעייפות. אפילו בקרב רפובליקנים, "המלחמה נגד הטרור" דעכה והתפרשה כהזמנה למלחמה. אם מגמות אלה בדעת הקהל האמריקנית יימשכו, ישראל תיאלץ לשנות את המסר שהיא מעבירה לפוליטיקאים האמריקנים ולציבור האמריקני. למרבה המזל, דומה כי ציבור הבוחרים הרפובליקני, שבעבר קישר מנטאלית את התמיכה בישראל עם סוגיית המלחמה נגד טרור, מצא בסיס חדש (או נוסף) לעמדותיו הפרו-ישראליות, אולי באמצעות אמונות דתיות אוונגליסטיות. ובכל זאת, מוטב למנהיגי ישראל להימנע משאננות.

בטווח הקצר, איראן עשויה להישאר במוקד, אך אורך החיים של הסוגיה האיראנית תלוי במידת ההצלחה בעצירת פרויקט הגרעיני שלה. הצלחה, בין אם תהיה תולדה של מבצע צבאי או של דיפלומטיה ועיצומים, תהווה סמל לשיתוף פעולה ישראלי-אמריקני. כל דבר פחות מכך עלול לפגום ביחסי המדינות למשך שנים ארוכות, בפרט לנוכח אי הנוחות של הציבור האמריקני ביחס למלחמות המזרח התיכון.

ישראל צריכה להעביר לציבור האמריקני מסר חדש. בשנים האחרונות, מאמצים רבים התמקדו במיעוטים ובליברלים, לנוכח התרחבות הפערים בין המפלגות בתמיכה בישראל. יש להתמיד במאמצים אלה. אך למנהיגי המדינה צפויה הפתעה אם יתייחסו לתמיכת השמרנים כדבר מובן מאליה. מערכת הבחירות של שנת 2012 עשויה לבשר על סימנים ראשוניים של שינוי בתפיסותיהם של השמרנים בארצות הברית בתחום מדיניות החוץ. הלקח שמדינת ישראל יכולה להפיק מכך הוא שעליה לרענן את מסריה ולהתאימם להלך הרוח החדש, ולא לקשור אותם בצורה הדוקה מדי דווקא לדגל המלחמה בטרור.